

АРНЕ СВИНГЕН

Балада за едн
счупен нос

Култура

*This project has been funded with support from the
European Commission.*

*This publication [communication] reflects the views only
of the author, and the Commission cannot be held
responsible for any use which may be made
of the information contained therein.*

*Този проект е финансиран с подкрепата на
Европейската комисия.*

*Тази публикация [съобщение] отразява само личните
виждания на нейния автор и от Комисията не може
да бъде търсена отговорност за използването
на съдържащата се в нея информация.*

Арне Свинген

Балада за един счупен нос

Превела от норвежки:
Ева Кънева

„ЕМАС“

*Тази книга е издадена с финансовата помощ
на НОРЛА.*

Arne Svingen

SANGEN ON EN BRUKKET NESE

© Gyldendal Norsk Forlag AS – Gyldendal Barn &
Ungdom 2012

Арне Свинген

БАЛАДА ЗА ЕДИН СЧУПЕН НОС

Превод: *Ева Кънева*

Оформление на корицата: *Златина Гочева*

© ИК „ЕМАС“

Всички права запазени!

Моята първа глава

Не е болка за умирање. Такива неща се случват.

Лежа проснат на пода. Преди секунди си стоях на краката. Светът си беше разположен нормално и имах чувството, че нещата отдавна не са вървели толкова добре. Ударът винаги идва като гръм от ясно небе.

Стаята се клати. Все едно се возя на кораб. Малко ми се гади.

– Добре ли си?

Кумам. Сякаш се намирам в барабан на центрофугираща пералня.

– Ще успееш ли да се изправиш?

Ще успея, разбира се. Само че не точно сега. Ще си полежа. Още малко.

– Не исках.

Естествено, че не е искал да улучи толкова добре. Едва виждам Кристиан, защото пред очите ми танцуват цветни звездички. Такава е картината на разстроен телевизор.

Харесвам Кристиан. Харесвам всички на тренировките. Не бих се учудил, ако и те ме харесват.

– Дай му малко време – обажда се треньорът.

Трябва да вярваш, че си способен да отместваш планини, все ми повтаря той. Можеш да станеш толкова добър, колкото поискаш. Вярвам му, докато го изрича. Виж, вечер не чак толкова. На следващата сутрин – още по-малко. В клас пък съвсем. А хич, ама хич не му вярвам, докато лежа на пода и ми се повръща.

Треньорът и Кристиан ми помагат да се изправя. Пак стоя на краката си.

– Почини си малко – съветва ме треньорът.

Не смея да кимна. С мъка се добирам до най-близката пейка и сядам. Седя така, докато светът най-сетне спира да се клатушка, да се върти и да се тресе.

– В бокса важното е не колко пъти те събарят на земята, а колко пъти успяваш да се изправиш – казва треньорът, сваля ми каската и ми дава торбичка с лег.

– Да – съгласявам се. – Но за днес май ми стига.

– Нали ще се видим в сряда?

– Разбира се.

Кристиан ме потупва по рамото. Ако не живееше в другия край на града, сигурно след училище щяхме да се прибираме заедно.

По пътя към къщи усещам болка около окото. Болка като болка – ще поболи, ще поболи, пък ще мине. А и нали все още виждам. Слагам си слушал-

ките, пускам си музика и след секунда забравям за всичко.

Всъщност харесвам доста странни неща. Например, палачинки с бекон. Чаша леденостудено мляко посред нощ. Падаща звезда от небето, която не е нито самолет, нито НЛО. Да се сетя за нещо, което съм бил убеден, че съм забравил. Или да се къпя в езеро в някой топъл летен ден, след като всички други са се прибрали.

Обичам и когато мама ми шепне нещо приятно, а устните ѝ гъделичкат ухото ми. Преди май го правеше по-често.

И все пак едно нещо надминава удоволствието от всичко друго. То ми стопля гушицата. Все едно някой пуска печка в корема ми и я усилва на макс.

Това нещо е пеенето. Но не от радиото или от айпадовете на съучениците ми. Харесвам силни гласове, от които чашите се трошат; гласове които изпълват ушните ти канали до краен предел. Понякога се забравям и докато вървя по улицата, запявам с цяло гърло. Малко е конфузно. Но и приятно.

Живея в жилищна кооперация. Доста е стара и олющена – има какво да се желае. По стълбите често се мотаят разни съмнителни типове, но ако не мислиш за тях, изобщо не ги забелязваш.

Мама не си е вкъщи. Сядам да си пиша домашните с две филии, намазани с масло. На вратата се

звъни. Думите на мама отекват в главата ми: „Не отваряй, освен ако не познаваш човека добре.“ През шпионката виждам мъж в работни грехи. Държи карта така, че да я видя. На нея пише „Хафслюн“, а лицето на снимката прилича донякъде на непознатия в работните грехи.

Пак натиска звънеца. После хлопа на вратата. Точно на такива като него не бива да отварям. Но човекът има пластмасова карта за самоличност и изглежда съвсем официален. Любопитството ми надделява. Слагам предпазната верига, отключвам и открявам вратата.

– Ерика Нарюм вкъщи ли е? – пита той през пролука.

– Не, мама излезе за малко.

– За жалост съм дошъл да ви спра тока.

Понякога мама закъснява с плащането на сметките. Такива неща се случват на всекиго. В натовареното ежедневиe човек трябва да помни толкова много неща и сметките сигурно лесно ти изскачат от ума. За късмет се сещам, че ако ни спрат тока, има опасност да умра.

– Не може – отвръщам с печален глас.

– Съжалявам, момче. Нямам избор, при положение, че сте натрупали толкова задължения.

– Не искате ли да живея?

Преправям гласа си така, та да звучи покъртително тъжно.

– Лятото приближава, момче. Няма да умреш.

– Говоря сериозно – настоявам и вдишвам дълбоко, все едно въздухът не ми стига. – Нощем лежа в кислородна палатка, за да не се задуша. Без ток палатката не работи.

Човекът ме гледа изумено.

– Кислородна палатка? – повтаря въпросително.

– Имам заболяване на белите дробове. Искате ли да видите палатката?

Изпъвам врат и докато вдишвам, се чува свирене.

– Не, не. Няма нужда. Щом е така... няма да ви спирам тока днес. Но майка ти трябва да започне да си плаща сметките.

– Сигурно просто е забравила.

– Повече от година?

Вдигам рамене. Колкото повече говоря, толкова по-голяма е вероятността да се оплета в идиотски лъжи. Затова млъквам. Само гледам мъжа умолително.

– Ще се върна.

– Благодаря ви, че се отбихте.

Затварям вратата и си отгъхвам. Защото кислородната палатка е измислица. И не съм смъртно болен. А и нямам навика да лъжа. Поне не и всеки ден.

Светът бърка от лъжи по неволя. Хората имат грозни прически, носят странни панталони и правят глупости, но не можеш да им го кажеш право в

очите. Или поне аз не постъпвам така. Мълча си. Обикновено си мълча дори прекалено много.

Ако ни спрат тока, ще живеем като на къмпинг. Или все едно сме в бронзовата ера. Най-добре да не казвам нищо на мама. Тя лесно се разстройва.

У дома е много приятно. Сядам да погледам малко телевизия, после си лягам.

Недостатъкът да заспиваш лесно е, че и се будиш лесно. Неочаквано се сепвам и виждам мама да седи до леглото ми. Казва нещо неразбрано.

– Какво? – промърморвам.

– Здравей, доброто ми момче – прегръща ме. – Толкова си добър. Толкова си добър.

– И ти си добра, мамо.

Прегръдката е продължителна. Мама ме обича. Наистина. И аз я обичам. Мама продължава да повтаря колко съм добър. След малко се отпуска на пода. Помагам ѝ да си легне на дивана и я завивам.

– Толкова си добър, момчето ми – прошепва тя и заспива.

Някъде навън сигурно ваят падащи звезди. Убеден съм.

Моята втора глава

Когато се събуждам, мама лежи по гръб с отворена уста. Одеятото се е смъкнало на пода.

Опитвам се да стана от леглото, за да го вдигна. Усещам, че окото ме боли. Не много. Но достатъчно, че да предпочета да не мигам. Слава богу, стаята не се върти, когато се изправям. Внимателно завиavam мама, за да не я събудя.

Днес си приготвям закуска сам. Не го правя всеки ден. Понякога мама ми пържи омлет и говори толкова много, че спирам да я слушам. Така или иначе, обичам да пускам мислите си да се реят свободно, преди делникът да се стовари върху мен.

За късмет хлябът ще ми стигне и за закуска, и за сандвич за училище. Пиша бележка на мама: „Дано си успяла да се наспиш. Трябва ни храна. След училище ще ида да напазарувам. Обичам те. Целувки, Барт.“

Да, казвам се Барт. На норвежки „барт“ означава „мустак“. Всъщност съм кръстен на онзи жълтия от „Семейство Симпсън“. Не си мислете, че аз и мама гледаме сериала всеки ден, но се случва да

попагнем на него, докато прехвърляме каналите, защото вкъщи телевизорът работи кажи-речи непрекъснато. Всеки път мама уточнява, че ми била гала това име, за да стана забавен и отракан, та да се оправям в живота.

– Но в сериала Барт е само на десет – възразявам.

– Един ден ще стане на тринайсет.

– Няма. Всяка година е на десет.

Според мен мама иска да има по-нахакан син. Затова ме е записала на бокс.

– Като пораснеш, ще ми благодариш, че съм те пращала на тези тренировки – често повтаря тя.

Аз, разбира се, нямам намерение да ставам мутра, но не е изключено един ден някой да ми налети и да се опита да ме пребие. Ако това се случи, е напълно възможно да съм благодарен на мама. Е, зависи кой ще надделее.

Нямам нищо общо с Барт Симпсън. Навярно друго име би ми подходило повече, но вече е късно.

До училище стигам за девет минути и половина. Днес разполагам с единайсет.

Преди да удари звънецът за първия час, заставам пред училищната порта и си поемам дълбоко въздух. Нов ден, нов късмет – чувал съм да казват. Е, хората често ръсят поговорки, чието значение изобщо не разбират, но точно тази според мен е много вярна. Хубавото на живота е, че никога не знаеш какво те чака. Един вид, всеки ден е подарък. Разопаковай го и

виж какво си получил. Просто трябва да поема щедра доза кислород, преди да вляза в училищния двор. Не може всичко в живота да е цветя и рози.

Сега сигурно ще си помислите, че в училище ме тормозят. Грешите.

Нямам прякор. Никой не ми крие моливника. Никой не ми топи главата в тоалетната. Не ме вземат на подбив.

Защото в класа си имаме Бертрам. Да, и той не е случил на име. Гледам да страня от него. Барт и Бертрам – комбинацията не звучи като двама приятели, а като двама клоуни в цирка.

Бертрам е жертва на училищен тормоз. Е, не разбирайте, че търкат пръстите му с шкурка или че го провесват от прозореца, държейки го за ластика на боксерките. Спретват му гребни подли номерца, така че учителите да не забележат. Някой и друг язвителен коментар, протегнат крак, докато никой не гледа, изчезнал моливник. Бертрам не ги порти. Спотайва се в периферията и сигурно се чуди къде е сбъркал.

Всъщност и аз не знам.

Много ми се ще някой да помогне на Бертрам да стане по-популярен, но едва ли има по-неподходящ човек за тази работа от мен.

Запътвам се право към моята групичка. Събрали са се в кръг и обсъждат какво са гледали по телевизията и какво са прочели в нета.

– Как се подреди така? – пита един и сочи около ми.

– Злополука с дивана – отвърждавам.

Сега сигурно очаквате някой да ме попита: „И диванът ти ли тръгна на бокс?“. Или: „И кой кого наби?“.

Но не. Не сме такъв тип приятели.

Пък и никой в училище не знае, че тренирам бокс. Всъщност никой от училище не знае особено много за мен. Веднъж класният ни постави задачата да разкажем за хобито си пред класа и когато дойде моят ред, заявих, че колекционирам снимки на масови убийци. Не е вярно, но поне затворих устата на отворковците в класа. Ако бях споменал за бокса, на бас, че още през следващото междучасие някой щеше да провери опитно уменията ми на ринга.

В класната стая седим по двама на чин. От няколко седмици ми върви, защото седя до Ада. Тя е най-голямото момиче в класа. При всички случаи е в топ три. Когато се усмихва, зъбите ѝ блестят като сняг.

Сега да не вземете да си помислите, че си падам по Ада. Каже ли човек нещо хубаво за някое момиче, и хората веднага си представят как се натискаме и така нататък. Изключете си фантазията. С Ада няма да станем гаджета. Просто е невъзможно. Познавам правилата. Дори приятели не бихме

могли да бъдем. Но нищо не пречи да седим един до друг в клас. Не аз съм измислил тези правила.

– Здрасти – поздравявам Ага.

– Здрасти, Барт.

У нея не ми харесва само едно: много често използва името ми. В устата ѝ „Барт“ прилича на ръбат камък. Виж, Боб или Роналдо би звучало много по-добре.

– Виж какво ти нося – подава ми принтирана статия от интернет за някакъв тип с рунтави вежди.

Казва се Джо Хендерсън. И е убил най-малко четири жени. А навярно дори цели десет. Ага и преди ми е носила снимки за колекцията ми от масови убийци.

– Много яко. Този го нямам.

Събирам снимките на психопати, които тя ми е давала, в плик, надписан с нейното име, и редовно си ги преговарям. Плика държа под матрака въщи. Ако мама го намери, не знам какво ще ѝ обяснявам. Хубавото в случая е, че аз сменям чаршафите.

Прибирам снимката на Джо Хендерсън в раницата. Редно е и аз да донеса на Ага нещо, свързано с хобито ѝ. А нейното хоби са танците. Но някак не върви да ѝ купя нов спортен клин.

Сега сигурно някой от вас си мислят, че щом ми носи снимки на масови убийци, Ага си пада по мен. Не е така. Ага си има гадже. Няколко пъти ми е

разказвала за него. Живее в град, чието име не помня. А близо до въпросния град родителите на Ада имали вила. Момчето вече учело в гимназията.

– Така и не успях да реша уравнението за домашно – оплаква се тя.

Ето каква е причината да ми носи снимка на масов убиец.

– Виж аз как го реших – подавам ѝ тетрадката си.

Тя бързо преписва задачата.

– Благодаря ти, Барт.

Учителят е чорлав мърморко. Казва се Егил. Някога, говори се, бил шампион на Норвегия по мини голф. Сега стои пред катедрата с лист в ръка и излъчва необичаен възторг.

– Тишина, ученици! Имам важно съобщение.

Две момчета до прозореца продължават да говорят.

– Ей, вие двамата! Слушайте внимателно. Както знаете, ред на нашия випуск е да организира тържеството по случай края на учебната година. Целта е да надминем всички предишни. Миналата година, например, празникът беше пълна катастрофа. Ще се справим по-добре! Или най-малкото ще засенчим „Б“ клас! Нека всички да се запишат за участие според уменията си, а после ще изготвим страхотна програма. Не бъдете скромни.

– Аз ще танцувам – прошенва ми Ада.

– Супер – отвръщам.

– Ще закача празен лист ето тук. Всички желаящи да впишат имената си – подканва учителят.

В живота си съм абсолютно сигурен за изключително малко неща, но едно от тях е, че няма да участвам в тържеството по случай края на учебната година.

Учебният час потъва в световната история като един от скучните. Нормално. Забележителните неща се случват през междучасията.

Понякога стоя в периферията на периферията. Невинаги съумявам да обясня как съм се озовал там. И сега става така. Крача, вдаден в мислите си, и изведнъж установявам, че съм стигнал чак до оградата. А това е периметърът на Бертрам. Оглеждам се – дали не се навърта някъде наоколо – но не го виждам. Бързо отивам до моята групичка. Обсъждат тържеството по случай края на учебната година.

Изглежда, всички искат да участват. Сякаш успешното представяне на тържеството е най-прекият път към славата.

– Ти няма ли да участваш, Барт? – внезапно ме пита един от компанията.

Заслужава и аз да изрека името му. Но истината е, че не го помня. Човек трябва да знае имената на приятелите си, ще кажете. И ще сте прави.

Но ще бъда откровен: ние не сме от онези приятели, дето си помагат и се забавляват заедно след

училище. Ние сме групичката на аутсайдерите. Докато стоим в кръг и си говорим, не сме съвсем аут. Наричам тази групичка „ничия земя“, макар никога да не съм го изричал на глас.

Другите навярно имат много положителни качества. Просто не ги познавам достатъчно. Ако някой от тях загине в трагична злополука, ще се натъжа, но, така да се каже, няма да се поболея от мъка. Имам си достатъчно неща, за които да се тревожа. По-нататък може да разкажа за тях. Но не точно сега. Защото в този момент всички очакват отговора ми.

– Ами... не – отвърщам.

Никой не се интересува от причината. Никой не ме кани да му партнирам в някое зрелищно изпълнение. Само кимват и продължават да си говорят. Едни ще свирят на инструменти, други ще жонглират, трети ще представят трикове с йо-йо. Очертава се вълнуващо тържество.

Учебният ден протича като повечето обикновени дни. Без дълбоки пропадания, без високи върхове. През голямото междучасие панталонът ми се цепва на чатала, но никой не забелязва. А щом никой не е видял, не се брои, нали?

Тръгвам си от училище и тъкмо се каня да си сложа слушалите, до мен изневиделица се появява Ада. Малко се озадачавам, защото тя не живее в

моя квартал. Всъщност нямам представа къде живее. Досега не съм я срещал по пътя към училище.

– Държи ли се панталонът?

– Кой панталон? Този ли? Защо питаш?

– Няма значение. Какво слушах? – пита тя и посочва слушалките.

– Различни неща.

– Яко. И аз харесвам разнообразието.

– Различното е хубаво.

– Много ли е различно?

– При всички случаи е по-различно, отколкото еднакво.

– Супер. Ще ми дадеш ли да чуя... малко от това различно? Само за да разбера колко различно е всъщност.

– Ъъъ... да, разбира се.

Предизвикателствата трябва да се посрещат в движение. Ага иска да разбере колко широк е музикалният ми вкус. Да си призная честно, нямам представа как да се измъкна от това положение.

В джоба си нося очукан МРЗ плейър, пълен с гласовити дебелащи. Не ми се вярва под „различна музика“ Ага да разбира изпълнители, способни да разтресат с гласа си прозорец.

– Батерията ми ще падне всеки момент – поглеждам в джоба си.

– Но нали ще стигне поне да чуя?

Кой друг на моята възраст слуша опера? Ни-

кой, разбира се. Добре де, признавам, при продължително слушане операта дотяга. Текстът на ариите не е чак толкова интересен, а и много често се говори за смърт. Но гласовете страшно ме кефят. Баритони, толкова мощни, че ушите ми се запотяват. Добре смазани гласни струни, големи бели гробове и силни коремни мускули – и изведнъж от устата се разлива феноменален звук.

Имам ли избор?

Започвам да прехвърлям ариите. Трябваше, естествено, да кача някое парче на победител от „Музикален идол“ или на звезда от „Дисни Ченъл“, но малко съм позакъснял. Залагам на Брин Терфел – уелски бик с глас, какъвто не съм чувал през живота си.

Ага си слага слушалките. Установявам, че кабелът е твърде къс. Налага се да вървим прилепени един към друг.

Всъщност, дори да разпространи в училище слуха, че харесвам опера, това ще е средно голяма катастрофа. Ще изглеждам обаче още по-странен. А в комбинация с колекционерската ми страст да събирам снимки на масови убийци ще започна да се приближавам към най-големите особняци. Целта ми е да съм незабележим, но често балансът не ми се удава.

Ага ме гледа. Очаквам по лицето ѝ да се изпише шок. Или да избухне в подигравателен смях. Да ме попита бързикам ли се с нея.

– Яко.